

VII.A.05. **HET KERKHOF**

In 1852-54 begon men aan de vergroting van de kerk, zodat het kerkhof verkleinde. Daarbij plaatsten meer en meer parochianen een blijvend gedenkteken voor hun afgestorven familielid. Het waren toen meestal houten of gietijzeren grafkruisen die in verschillende modellen bestonden. Er werd begonnen met het begraven op het driehoekig pleintje tegenover de kerkdeur, waar de grafsteen van de vroegere dorpsheer Werner Huyn van Amstenrade uit 1595 geplaatst werd, eerst horizontaal onder een afdak, later verticaal tegen de muur. Het oudste grafkruis dat daar stond bij de opruiming van de graven in 1966 was dit van de 40-jarige Catharina Coelmont uit 1847. Zij was de echtgenote van voerman

Pieter-Arnold Schoofs van op de Luikersteenweg.

In 1885 besloot het gemeentebestuur het kerkhof uit te breiden, te nivelleren en te omheinen. Na aankoop van de percelen langs de burchtgracht en aanvraag van de nodige subsidies werden de werken in 1888 uitgevoerd (01). Men ging hiervoor een lening aan van 1.875 F bij de Generale Spaarkas.

Voordat deze aanpassingen gebeurden lag het kerkhof centraal als een eilandje op het voorhof (percelen A330a 'kerkhof' en A331a

'kerk') (02). Het was afgezoomd door het water van de burchtgracht en dit reeds sedert 1171, toen burcht, kerk en kerkhof met een gracht werden omweld op bevel van de Loonse graaf. Het kerkhof was langs twee wegen bereikbaar (03): de eerste langs de Singel, de 'chemin n°21' of de voortzetting van de Piepelstraat naar de kerk, en de tweede langs de pastorie, de 'chemin n°24' (04). Achteraf in 1885 noemde men beide wegen 'chemin n°24' (02). Naast de eerste toegangsweg lag een verhoogde weide (perceel A336), het vroegere voorhof van de burcht. Weerszijden van de toegangsweg langs de pastorie lag de pastorietuin met aansluitende weide (perceel A333a) en er tegenover een boomgaard (perceel A332).

Achter de kerk en langs de Burchtgracht lagen twee smalle percelen akkerland (A329 en A327) ongeveer 80 op 23 m breed. Daarnaast bevonden zich nog twee hellende perceeltjes met gras begroeid (A328 en A326) met een lengte van 80 m en een breedte gaande van 05 m langs de Singel tot 12 m naar de pastorie toe. Perceel A327, één der langwerpige akkers hoorde toe aan Jean-Théodore Coelmont (05). Het had een oppervlakte van 10a 70ca en werd onteigend op 31 maart 1888 voor 1.110 F.

Perceel A328, een schuingelegene weide van 01a 30ca en perceel A329, een langwerpig akkerland van 06a 05ca, beiden dicht bij de Singel gelegen, waren in bezit van Gertrude Vrijdaghs (06), weduwe van Hubert Berebrouckx. Voor de onteigening ontving ze in juni 1888 de som van 765 F.

Het hellend perceel A326, naast het eigendom van J.T. Coelmont, groot 04a 80ca, werd gratis door de gemeente afgestaan. Langs

dit langgerekt hellend weiland lag een gracht, 80 m lang en 5 m breed, met een oppervlakte van 07a 45ca, eigendom van de gemeente. De pastorietuin, (perceel A333a), groot 15a 70ca en de er tegenover liggende boomgaard (perceel A332), 12a 80ca, werden voor de sommen van 92 F en 110 F door de kerkfabriek verkocht.

Tot kerkhof werden de percelen A327, A329, A326, A328 en later A332 omgevormd. De pastorietuin bleef bij de pastorie. Voor de uitbreiding werden het bestaand kerkhof en de aangeworven percelen genivelleerd door er 1960 m³ aarde af te graven. Met deze aarde werd de burchtgracht gedempt (07). Hiermee verdween in 1888 de eeuwenoude omwalling aan de zuid-oostkant.

Een driehoekig perceeltje gemeentegrond van 57 op 16,50 m of 4a 70ca, waarde 470 F, gelegen naast perceel A332 werd geruild tegen perceel A360b, groot 8a 40ca (kruisboogschuttersraam), waarde 571,20 F. Hiervoor ontving de kerkfabriek op 06 jan. 1889 de som van 101,20 F.

Er was een verplichting om kerkhoven te omgeven met een muur van minstens 2 m hoogte. Maar omdat de vers opgehoogde percelen of '*terrain remblayé*' geen muur konden dragen werd een tuya-haag aangeplant. Enkel langs de toegangsweg vanaf de Singel bouwde men een muur en een lijkenhuisje.

De wegen naar het kerkhof werden verbreed tot vier meter, geplaveid en doorgetrokken tot aan de ingang van de kerktoren, waar twee mooie ijzeren hekkens, in het midden bekroond met een kruisje en weerszijden een vast zijvlak met een versiering, toegang gaven tot het kerkhof (08). Deze hekkens en ook het hekken van het kleine kerkhof werden weerszijden gesteund door gemetselde bakstenen pilaren met een arduinen dekstuk. Tegelijk werd de weg langs de gracht, de '*Burggracht*' of weg nr.25 verbreed (09).

Vroeger was er op het gemeentelijk kerkhof een hoekje voorzien voor de graven der '*goddelozen*' en de ongedoopte kinderen. Met de opkomst van de vrijzinnigheid en de burgerlijke begrafenis-sen gingen stemmen op om voor deze dorpbewoners ook een eerbare plaats op het kerkhof te voorzien, iets wat fanatieke katho-lieken en geestelijkheid moeilijk wilden aanvaarden. Het kerk-hof was gemeenschappelijk bezit en vanaf 1891 werd elk graf van een gelovige dan maar afzonderlijk gewijd door de begeleidende priester.

Op het kerkhof treffen we sommige grafstenen aan met een wa-penschild: o.a. de familie Sproelants-D'Awans en de familie Poelmans.

- 01.-K.Sironval.-'Het burchtcomplex van Brustem', 1986, Studie ter herwaardering van de site.
- 02.-R.A.H.-Fonds gemeente Brustem nr.189: 'Projet d'agrandissement et de clôtüre du cimetièrè' (Project voor vergroting en omheining van het kerkhof), 1885.
- 03.-Deze twee toegangen werden in 1769 bij de bouw van de nieuwe kerk door middel van een notariële akte vastgelegd.
- 04.-Provinciaal archief Hasselt.-Dorpscentrum in de buurtwegenatlas 'Atlas des communications vicinales de la commune de Brusthem' van 31 juli 1846.
- 05.-Coelmont Jean-Théodore.- Br.°23.04.1815-+29.03.1892 (77j).
 - z.v. Jean-Leonard Coelmont en Anna Lelièvre.
 - woonde in 1846 nog bij zijn vader op de molen, maar huwde op 26.11.1885 met Melania Thijs, Br.°27.12.1864-+14.11.1888 (24j) uit de Dorpsstr.(d.v. Ludovicus Thijs en Anna-Catharina Otten).
 - vader van: Maria-Catharina-Odilia, °Br.27.08.1886.
- 06.-Vrijdaghs Marie-Gertrude.- °Ord. 1833-+Br.04.03.1895.
 - wed. van Jean-Hubert-Lambert Berebrouckx, °Br.05.03.1837. (z.v. Pieter-Jan Berebrouckx)
 - moeder van:
 - Marie-Sophie, °Ord.10.11.1864-+Br.1936 (x Joseph-Louis Verdin, °Br.20.06.1859).
 - Leontine, °Ord.14.12.1865 (x 1906 Hubert-Juliaan Pirard, °Br.1880).
 - Marie-Catharina, °Br.04.10.1867.
 - Petrus-Julianus-Joseph, °Br.11.10.1869-+28.12.1871 (2j).
 - Hubert-Dominiek, °Br.01.10.1871 (x 1894 Maria-Alfonsien Morrhayè °Br.09.03.1875).
 - zij woonde op de Singel 69, hoek Burchtgracht.
- 07.-Willem Driesen.-'Brustem, grensburcht en Loonse vrijheid', 1988, blz.26.
- 08.-Eén van deze ijzeren hekkens staat nu tussen de ingemetselde grafkruisen en verschaft toegang tot de weide van de pastorie.
- 09.-R.A.H.-Gemeente Brustem nr.189.